

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017

УДК 33.012.42/.43(07)

ББК 65.422h/

Е 45

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії.

Протокол № 1 від 25.08.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: І. В. Пивавар

Н. І. Шифріна

Економіка галузевих ринків : робоча програма для студентів Е 45 спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання : [Електронне видання] / уклад. І. В. Пивавар, Н. І. Шифріна. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 47 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання.

УДК 33.012.42/.43(07)

ББК 65.422h/

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

У навчальній дисципліні "Економіка галузевих ринків" розглядають теоретичні та практичні аспекти формування і функціонування ринкових структур, поведінки суб'єктів ринку, а також реалізації державної галузевої та промислової політики. Курс розширює й поглиблює знання в галузі економічної теорії, розглядаючи теми. Широке застосування апарату мікроекономічного моделювання й теорії ігор дає можливість аналізувати поведінку економічних суб'єктів із погляду стратегічної взаємодії та впливу на структуру ринку.

Економіка галузевих ринків (ЕГР) дає класифікацію ринкових структур і способи оцінювання їхнього впливу на параметри ринку. Особливу значущість курсу надає вивчення наслідків здійсненої державної галузевої політики з погляду критеріїв суспільного добробуту.

Питання, досліджувані в навчальній дисципліні "Економіка галузевих ринків", особливо актуальні для сучасної економіки України, що обумовлено необхідністю в реструктуризації та відновленні всієї системи господарювання й розробленні державної галузевої політики.

Ураховано рекомендації щодо кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Навчальну дисципліну "Економіка галузевих ринків" розраховано на комплексне вивчення теоретичного матеріалу навчальної дисципліни на лекціях, відпрацьовування теоретичних питань на семінарських заняттях, а також самостійне вивчення матеріалу. Самостійна робота сприяє поглибленню знань, розширенню світогляду, формуванню вміння роботи з навчальною літературою, законодавчими й нормативними актами, періодичною літературою.

Для успішного вивчення матеріалу студенту необхідно користуватися підручниками, текстами лекцій, вправами із цієї навчальної дисципліни, підготовленими на кафедрі політичної економії.

Вивчення навчальної дисципліни "Економіка галузевих ринків" допоможе студенту оцінити процеси, які відбуваються у світовій економіці та зробити висновки про подальший розвиток суспільства.

Навчальна дисципліна "Економіка галузевих ринків" є нормативною навчальною дисципліною, яку вивчають, згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня "бакалавр" спеціальності 051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Назви показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Нормативна
Змістових модулів – 2	Спеціальність 051 "Економіка"	Рік підготовки
		4-й
Загальна кількість годин – 150	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр
		7-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи студента – 10	Освітній ступінь: бакалавр	Лекції
		34 год
		Практичні, семінарські
		34 год
		Самостійна робота
		82 год
		Вид контролю
екзамен		
		4 год

Примітка. Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної й індивідуальної роботи для денної форми навчання становить 83 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є розширення світогляду студентів про сучасні напрями економічної теорії, вивчення базових концепцій, основних шкіл і методів дослідження галузевих ринків. Засвоєння дисципліни необхідне для подальшого поглибленого вивчення економічної теорії та її взаємозв'язку з питаннями економічної політики.

Завданнями навчальної дисципліни є оволодіння теоретичними знаннями, що дозволить майбутнім фахівцям здійснювати галузевий аналіз і аналіз ринкових структур, досліджувати та прогнозувати наслідки прийнятих рішень окремими суб'єктами ринку, отримати більш глибоке розуміння закономірностей функціонування галузей і ринків, а також оцінювати ефективність заходів державної політики щодо регулювання ринків і галузей.

Об'єкт навчальної дисципліни – дослідження проблем економіки галузевих ринків на рівні держави.

Предмет – загальні поняття, основні властивості та структурні елементи теоретичних, методологічних і методичних засад формування галузевих ринків в умовах національної економіки.

Навчальна дисципліна "Економіка галузевих ринків" належить до циклу природничо-наукових та загальноекономічних дисциплін. Вона є невід'ємною складовою частиною в комплексі економічних дисциплін, що містить політичну економію, мікроекономіку, макроекономіку, міжнародну економіку, історію економіки та економічної думки, державне регулювання, соціальну економіку та ін.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд та обговорення під час семінарських занять. Також великого значення у процесі вивчення та закріплення знань набуває самостійна робота студентів. Усі види занять розроблено, відповідно до кредитно-трансферної системи організації навчального процесу.

Питання, які розглядають у навчальній дисципліні "Економіка галузевих ринків", мають важливе значення для майбутнього економіста, оскільки дозволяють розкрити сутність і природу галузевих ринків та їхніх основних складових частин, усебічно оцінити плюси й мінуси функціонування галузевих ринків та їхній вплив на національну економіку.

Необхідним елементом успішного засвоєння програмного матеріалу цієї навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з економічною літературою, нормативно-правовими актами.

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування навичок в обґрунтуванні гармонійного функціонування вітчизняних галузевих ринків у системі світогосподарських відносин, а також знань сутності та шляхів вирішення проблем розвитку галузевої політики.

Для досягнення мети поставлено такі основні **завдання**:

виявлення сутності економіки галузевих ринків;

визначення глибини впливу галузевої політики на економічні процеси;

ідентифікація основних параметрів монополізації ринків;

визначення сучасних ринкових та інституціональних методик вирішення проблем, пов'язаних із розвитком галузевої політики;

аналіз особливостей функціонування фірм на національному та міжнародному рівнях.

Питання, які розглядають у навчальній дисципліні "Економіка галузевих ринків", дозволяють розкрити та всебічно оцінити плюси та мінуси монополізації виробництва та її вплив на економіку, оцінити ефективність функціонування ринків у вирішенні економічних проблем.

У результаті вивчення навчальної дисципліні "Економіка галузевих ринків" студенти повинні **знати**:

основні категорії й поняття навчальної дисципліні;

методологічні основи аналізу галузевих ринків і взаємодію суб'єктів господарювання економіки;

загальнотеоретичні закономірності розвитку галузевих ринків в умовах економіки України;

еволюцію економіки галузевих ринків і її основних напрямів;

закономірності функціонування галузевих ринків;

основні методи соціальної ефективності ринкових структур;

методи економіки галузевих ринків та інструменти аналізу;

основні види державної галузевої політики та шляхи підвищення її ефективності;

праці провідних представників основних напрямів економіки галузевих ринків;

уміти:

розуміти економічну сутність та значення основних галузевих ринків під час вивчення економічних процесів;

користуватися теоретичними положеннями курсу для вирішення завдань щодо аналізу функціонування галузевих ринків будь-якої країни;

визначати можливість і подальші перспективи розвитку галузевих ринків;

здійснювати аналіз функціонування фірм, пояснювати їхній економічний вибір;

будувати моделі попиту та пропозиції на рівні ринкових структур, їхню зміну під впливом цінових та нецінових чинників;

розраховувати витрати виробництва, здійснювати аналіз різних видів фірм;

визначати рівновагу конкурентної фірми в короткостроковому та довгостроковому періоді, особливості монопольного ціноутворення.

У процесі викладання навчальної дисципліні основну увагу приділяють оволодінню студентами професійними компетентностями, наведеними в табл. 2.1.

**Професійні компетентності, яких набувають студенти
після вивчення навчальної дисципліни**

Коди компетентностей	Назви компетентностей	Складові частини компетентності
ЕГР* 1	Обґрунтовувати сутність галузевих ринків, значення, закономірності та тенденції їхнього розвитку	Здатність визначати сутність економіки галузевих ринків та основних підходів до її аналізу
		Уміння аналізувати закономірності та тенденції розвитку галузевих ринків, класифікувати їхні типи
ЕГР 2	Досліджувати оптимальну систему розвитку галузевих ринків у сучасних економічних умовах	Уміння досліджувати теоретичні та методологічні проблеми сучасних галузевих ринків, використовуючи концепції сучасності
		Уміння використовувати чинники розвитку галузевих ринків під час аналізу особливостей функціонування економіки
		Здатність характеризувати ключові проблеми економіки галузевих ринків за допомогою цивілізаційного вимірювання економічних процесів
ЕГР 3	Здійснювати оцінювання фінансових криз та їхнього впливу на галузеві ринки сучасної економіки	Здатність характеризувати фінансові кризи та їхній вплив на галузеві ринки
ЕГР 4	Приймати рішення з визначення дій щодо вдосконалення існування та функціонування економіки галузевих ринків	Уміння визначати сутність і суспільно-політичні передумови розвитку галузевих ринків
		Здатність здійснювати оцінювання рівня функціонування економіки галузевих ринків
		Уміння визначати роль галузевих ринків глобального економічного розвитку
		Здатність аналізувати процеси управління економічною діяльністю регіонів, галузей, міжгалузевих комплексів
		Уміння робити обґрунтовані висновки щодо вирішення проблеми конкурентоспроможності України в економіці

* ЕГР – економіка галузевих ринків.

Структуру складових частин професійних компетентностей та їхнє формування, відповідно до Національної рамки кваліфікацій України, наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Основні категорії економіки галузевих ринків

Тема 1. Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"

1.1. Предмет курсу "Економіка галузевих ринків".

Становлення й етапи розвитку теорії галузевих організацій. Методологія дослідження ринкових структур.

1.2. Фірма. Сучасні концепції фірми.

Сучасні концепції ринку: технологічний, контрактний і стратегічний підхід. Показники розміру фірми.

1.3. Сутність ринку.

Класифікація ринків, ідентифікація меж. Сутність, класифікація, структура галузі. Галузевий ринок.

Тема 2. Узагальнені ринкові структури

2.1. Класифікація ринкових структур.

Досконала конкуренція. Ринкова структура та її основні риси. Вплив віддачі від масштабу на рівновагу. Ціноутворення на рівні граничних витрат і його вплив на суспільний добробут.

2.2. Монополія. Види монополій.

Види монополій. Суспільні витрати існування монополії. Монопольна влада. Визначення, вияви, нормальний та економічний прибуток.

2.3. Показники монопольної влади.

Коефіцієнт Бейна (норма економічного прибутку). Коефіцієнт (індекс) Лернера. Коефіцієнт Тобіна. Коефіцієнт Папандреу.

Тема 3. Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів

3.1. Модель Курно. Конкуренція в обсязі випуску.

Функції кращої реакції. Рівновага в моделі. Вплив кількості фірм на добробут. Модель неоднорідних фірм.

3.2. Моделі цінової конкуренції.

Моделі Штакельберга та Бертрана. Цінова конкуренція. Існування рівноваги. Вплив виробничих обмежень, цикли Еджворта. Умови ціноутворення вищі від граничних витрат. Модель домінуючої фірми Форхаймера. Умови реалізації домінування. Статичне й динамічне ціноутворення. Модель "самогубного ціноутворення" домінуючої фірми.

3.3. Порівняльний аналіз моделей.

Вплив обмеженості виробничих потужностей. Можливість і стійкість змови. Динамічні стратегії. Просторові (адресні) моделі. Модель лінійного міста, "парасольки Хотеллінга", вплив структури витрат на рівень диференціації, послідовний вхід у галузь. Модель кругового міста Салопа, оптимальний рівень диференціації й диференціація за вільного доступу на ринок. Інші моделі. Модель Ланкастера, продукт як сукупність споживчих характеристик. Модель вертикальної диференціації продукту Саттона.

3.4. Диференціація продукту.

Вертикальна й горизонтальна диференціація продукції, підходи до вимірювання ступеня диференціації продукції.

3.5. Найпростіші моделі.

Ефекти власної й перехресної ціни. Кількісні й цінові ігри в разі неоднорідних продуктів, модифікація моделей Курно й Бертрана. Модель послідовних дій.

3.6. Монополістична конкуренція.

Фірми й торговельні марки. Рівновага Чемберліна за монополістичної конкуренції.

Тема 4. Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання

4.1. Заходи концентрації. Індекси концентрації.

Індекс Херфінделя – Хіршмана. Індекс ентропії. Індекс Джині Лоренсо.

4.2. Бар'єри входу в галузь.

Витрати на вхід, безповоротні витрати. Блокований, утриманий і відкритий вхід у галузь. Ціноутворення й ринкові сигнали.

4.3. Злиття. Види економічних об'єднань.

Типи злиття. Горизонтальні та вертикальне злиття, проміжні, кінцеві та взаємозамінні продукти. Контроль злиттів із боку держави, світовий досвід.

4.4. Ворожі поглинання.

Причини поглинань. Мета й засоби поглинань. Варіанти боротьби з ворожими поглинаннями.

Змістовий модуль 2

Державне регулювання галузевих ринків

Тема 5. Науково-дослідницькі й конструкторські розробки

5.1. Класифікація процесу інновацій.

Інновації. Гонка за НТП, рівноважний і суспільно оптимальний рівень науково-дослідницьких і конструкторських розробок (НДКР). Гіпотеза Шумпетера. Кооперація у сфері НДКР, ефект позитивного впливу. Взаємозв'язок структури ринку й інноваційної активності.

5.2. Патенти.

Отримання переваг і заохочення інновацій. Критерії й типи патентного захисту розробок. Оптимальна тривалість патенту. Ліцензування й субсидування інновацій.

Тема 6. Цінова політика

6.1. Цінова дискримінація.

Типи дискримінаційної політики. Практика цінової дискримінації, сезонні продажі, нелінійне ціноутворення, сезонне ціноутворення. Міжчасова цінова дискримінація, парадокс Коуза. Просторова цінова дискримінація.

6.2. Моделі ціноутворення.

Дворівневі тарифи. Нерівномірне ціноутворення, система накопичувальних знижок. Ціноутворення за витратами пікового навантаження. Облік сезонного чинника в цінах, його вплив на доходи.

Тема 7. Вплив реклами на ринок

7.1. Реклама, що спонукає.

Рівень реклами й рівень цін. Рівень реклами, що максимізує прибуток монополії. Вплив рівня реклами на суспільний добробут, негативний вплив існування монополії. Теорема Дорфмана – Штайнера, модифікація для випадку олігополії.

7.2. Інформативна реклама.

Рівноважна кількість рекламодавців, суспільно оптимальний рівень реклами, залежність від імовірності досягнення споживача. Вплив реклами на рівень цін.

7.3. Цільова реклама.

Вплив попереднього досвіду споживання продукту на вибір споживача. Методи реклами, порівняльний аналіз.

7.4. Вплив реклами на ринок.

Порівняльна реклама, стратегічне використання. Реклама та якість продукту. Державне регулювання реклами.

Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції

8.1. Якість товару.

Вибір рівня якості споживачем, залежність від доходу. Якість як захід продуктової диференціації, модифікація моделі Хотеллінга. Модель ринку старих автомобілів. Завдання покупця, "негативний" добір і його наслідок. Застосування моделі Акерлофа, страхування, фаст-фуди, ринок праці, ринок кредитів.

8.2. Ринкові сигнали.

Ціна як сигнал якості. Гарантії якості, симетрична інформація. Роль гарантій за несиметричної інформації. Державне регулювання якості продукції, ДСТУ, сертифікація, "Закон про захист споживачів".

8.3. Види й типи галузевої політики.

Зовнішньоторговельна політика. Ефективність торговельних союзів та угод. Антимонопольна політика. Регулювання природних монополій. Ціноутворення за Рамсеу.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як із робочою програмою навчальної дисципліни та формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного та ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається із двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	у тому числі			
		лекційні	семінарські та практичні	проведення підсумкового контролю	самостійна робота підготовка до занять
Змістовий модуль 1. Основні категорії економіки галузевих ринків					
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"	17	4	4	–	10
<i>Тема 2.</i> Узагальнені ринкові структури	17	4	4	–	10
<i>Тема 3.</i> Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	17	4	4	–	10
<i>Тема 4.</i> Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	16	2	2	–	10
Разом за змістовим модулем 1	67	18	18	–	34
Змістовий модуль 2. Державне регулювання галузевих ринків					
<i>Тема 5.</i> Науково-дослідницькі й конструкторські розробки	17	4	4	–	10
<i>Тема 6.</i> Цінова політика	17	4	4	–	9
<i>Тема 7.</i> Вплив реклами на ринок	17	4	4	–	9
<i>Тема 8.</i> Проблема асиметричності інформації про якість продукції	16	4	4	–	10
Разом за змістовим модулем 2	67	16	16	–	38
<i>Підготовка до екзамену</i>	–	–	–	–	6
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	–	–	–	–	2
<i>Екзамен</i>	2	–	–	–	–
Усього годин за модулями	150	34	34	–	72

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляють у відповідний журнал. Набрані студентом бали за окремі семінарські заняття враховують у процесі накопичення підсумкових балів із цієї навчальної дисципліни.

Плани семінарських занять

Назви тем	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Основні категорії економіки галузевих ринків			
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"	1. Особливості Гарвардської школи. 2. Чиказька школа парадигми. 3. Вихідна парадигма гарвардської традиції "Структура – поведінка – результат"	4	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
<i>Тема 2.</i> Узагальнені ринкові структури	1. Основні риси ринкової структури. 2. Монополізація ринку та її зв'язок із витратами суспільного добробуту. 3. Суспільні витрати існування монополії. 4. Ціноутворення на рівні граничних витрат і його вплив на суспільний добробут	4	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
<i>Тема 3.</i> Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	1. Рівновага в моделі Курно. 2. Модель із неоднорідними фірмами. 3. Модель домінуючої фірми Форхаймера	2	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
<i>Тема 4.</i> Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	1. Індекс Херфінделя – Хіршмана. Індекс ентропії. Індекс Джині Лоренсо. 2. Блокований, утриманий і відкритий вхід у галузь. 3. Горизонтальні та вертикальне злиття, проміжні, кінцеві та взаємозамінні продукти	4	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
Змістовий модуль 2. Державне регулювання галузевих ринків			
<i>Тема 5.</i> Науково-дослідницькі й конструкторські розробки	1. НТП, рівноважний і суспільно оптимальний рівень НДКР. 2. Гіпотеза Шумпетера. 3. Взаємозв'язок структури ринку й інноваційної активності	4	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
<i>Тема 6.</i> Цінова політика	1. Практика цінової дискримінації. 2. Нелінійне ціноутворення, сезонне ціноутворення. 3. Ціноутворення за витратами пікового навантаження. 4. Облік сезонного чинника в цінах, його вплив на доходи	1	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
<i>Тема 7.</i> Вплив реклами на ринок	1. Рівень реклами та рівень цін. 2. Порівняльна реклама, стратегічне використання. 3. Реклама та якість продукту. 4. Державне регулювання реклами	4	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
<i>Тема 8.</i> Проблема асиметричності інформації про якість продукції	1. Якість як захід диференціації продукції. 2. Модель Хотеллінга. 3. Роль гарантій за несиметричній інформації	4	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [15; 19; 20; 22; 23]
Усього годин		30	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички у їхньому практичному застосуванні шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі: тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Воно містить здійснення попереднього контролю за знаннями, уміннями й навичками студентів, ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, вирішення завдань із їхнім обговоренням, виконання контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назви змістових модулів	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
<i>Змістовий модуль 1</i> Загальні питання щодо становлення економіки галузевих ринків	<i>Завдання 1.</i> Аналіз закономірностей та тенденцій розвитку галузевих ринків. <i>Завдання 2.</i> Класифікація проблем щодо розвитку ринкових структур (тема 2)	1	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [19; 20; 22; 23]
	<i>Завдання 3.</i> Визначення чинників ринків однорідних та неоднорідних продуктів. <i>Завдання 4.</i> Використовування чинників поглинання економічних об'єднань та контроль за злиттями (тема 4)	1	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [19; 20; 22; 23]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 1 "Основні категорії економіки галузевих ринків"		Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [19; 20; 22; 23]
<i>Змістовий модуль 2</i> Державне регулювання галузевих ринків	<i>Завдання 5.</i> Аналіз фінансових криз та їхній вплив на економіку галузевих ринків (тема 7)	1	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [18; 21; 24; 25]
	<i>Завдання 6.</i> Аналіз дії конкурентних механізмів глобального ринку (тема 8)	1	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [18; 21; 24; 25]
	<i>Колоквіум</i> за змістовим модулем 2 "Державне регулювання галузевих ринків"		Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [18; 21; 24; 25]
Разом годин за змістовими модулями		4	

6.1. Приклади типових практичних завдань до тем

Змістовий модуль 1

Загальні питання щодо становлення економіки галузевих ринків

Тема 1. Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"

Завдання 1. Сукупні витрати фірми "БЛУЗКА", що діє на конкурентному ринку, однакові: $TC = 15q^2 + 10q + 60$, де q – обсяг продажів, що вимірюють у тис. шт. Витрати та ціни вимірюють у грн.

Знайдіть:

- 1) усі види витрат;
- 2) яку кількість товару в довгостроковому періоді буде виробляти фірма, що максимізує прибуток;
- 3) напишіть функцію пропозиції фірми.

Завдання 2. Визначити зміну валової продукції галузі промисловості під впливом зміни продуктивності праці та кількості працівників. Відомо, що їхня кількість у попередньому році становила 9 млн осіб, у розрахунковому році вона зростає на 1,5 %. Продуктивність праці в попередньому році становила 19 тис. грн, а в розрахунковому році вона зростає на 6,5 %.

Тестові завдання.

1. Яке із цих положень не має відношення до визначення предмета ЕГР:

- а) ефективне використання ресурсів;
- б) безмежні виробничі ресурси;
- в) рідкість блага;
- г) матеріальні та духовні потреби?

2. Закон спадної граничної корисності означає, що:

- а) відношення граничних корисностей до цін на предмети розкоші менше, ніж на товари першої необхідності;
- б) корисність, завдана кожною наступною одиницею товару, зменшується в міру збільшення кількості товарів, що споживають;
- в) відношення граничної корисності до цін однакове для всіх товарів;
- г) корисність товарів, що споживають, спадає в міру збільшення доходів споживача.

3. Припустіть, що споживач має прибуток 8 грн. Ціна товару А дорівнює 1 грн, а ціна товару В – 0,5 грн. Яка з наведених комбінацій товарів перебуває на бюджетній лінії:

а) 8А і 1В; б) 7А і 1В; в) 6А і 6В; г) 5А і 6В; д) 4А і 4В?

4. Одне зі вказаних тверджень є неправильним. Яке саме:

а) кожна точка на кривій байдужості означає різну комбінацію двох товарів;

б) кожна точка на кривій байдужості означає різноманітні комбінації двох товарів;

в) усі точки на кривій байдужості означають однаковий рівень задоволення потреб;

г) усі точки на кривій байдужості означають однаковий рівень грошового доходу?

5. Ефект доходу відображає ситуація:

а) якщо доходи людей падають, вони купують менше цього продукту;

б) зменшення ціни товару приводить до того, що споживач може купити більше цього товару, до того ж обсяг придбання інших товарів не зменшиться;

в) обсяг покупок деяких товарів скорочується в міру збільшення доходів людей;

г) у міру зростання доходів люди заощаджують частину доходу.

Змістовий модуль 2

Державне регулювання галузевих ринків

Тема 6. Цінова політика

Завдання. Статутний капітал компанії в межах галузевого ринку – 350 млн грн. Обумовлений прибуток, що підлягає розподілу між акціонерами, становить 36 млн грн. Випущено 3 млн акцій. Сформована ставка банківського відсотка – 13 %.

Рівень 1. Дайте відповіді на запитання:

а) яка номінальна вартість акцій у цій галузі;

б) який очікуваний розмір дивіденду;

в) який зразковий курс акції;

г) яка величина установчого прибутку за продажу 78 % акцій?

Рівень 2. Дайте відповідь на запитання, чи може статутний капітал однієї компанії впливати на цінову політику всієї галузі.

Рівень 3. Дайте відповідь на запитання, як впливає положення компанії в межах галузевого ринку на його цінову політику (наприклад монопольне положення).

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання студент виконує самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначено навчальним планом і становить 56 % (82 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 години). У ході самостійної роботи студент має стати активним учасником навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними та практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати на себе індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе на задану тему; пошук (підбір) та огляд літературних джерел на задану тематику дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу, із метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів із вітчизняною та зарубіжною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань із навчальної дисципліни, наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

**Завдання для самостійної роботи студентів
та форми контролю за нею**

Назви тем	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю за СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Основні категорії економіки галузевих ринків				
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми	9	Презентація результатів	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [17; 19; 20; 22]
<i>Тема 2.</i> Узагальнені ринкові структури	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми	9	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [17; 19; 20; 22]
<i>Тема 3.</i> Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми	9	Презентація результатів	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [17; 19; 20; 22]
<i>Тема 4.</i> Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Унікальні характеристики глобальної економіки: неймовірна рухливість фінансового капіталу, глобальна мережа комунікацій, міжнародний розподіл праці, що зростає" Підготовка до практичних занять	9	Презентація результатів. Колоквіум	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [17; 19; 20; 22]
Усього за змістовим модулем 1		36		

Змістовий модуль 2 Державне регулювання галузевих ринків				
<i>Тема 5. Науково-дослідницькі й конструкторські розробки</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Негативний вплив світових глобалізаційних процесів на економіки деяких країн". Підготовка до колоквиуму	9	Презентація результатів	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [17; 19; 20; 22]
<i>Тема 6. Цінова політика</i>	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу теми. Підготовка до практичних занять	9	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [16 – 18; 21; 24; 25]
<i>Тема 7. Вплив реклами на ринок</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Вплив культури, суспільних інститутів та економічної системи на рівень бідності". Підготовка до практичних занять	9	Презентація результатів. Письмова контрольна робота	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [16 – 18; 21; 24; 25]
<i>Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу теми. Підготовка до практичних занять	9	Презентація результатів. Колоквиум	Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [16 – 18; 21; 24; 25]
<i>Підготовка до екзамену</i>		6		Основна: [1; 3 – 6]. Додаткова: [16 – 18; 21; 24; 25]
<i>Передекзаменаційні консультації</i>		2		
<i>Екзамен</i>		2		
Усього за модулями		82		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

Тема 1. Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"

1. Дайте визначення поняття "галузевий ринок".
2. Перелічіть основні види галузей.
3. Які особливості гарвардської та чиказької традиції в дослідженні ринкових структур?

4. Які етапи розвитку теорії галузевих організацій?
5. У чому полягає методологія дослідження ринкових структур?
6. Охарактеризуйте сутність, основні завдання фірми.
7. Які існують сучасні концепції фірми?
8. Охарактеризуйте технологічний, контрактний і стратегічний підхід.
9. Дайте класифікацію ринків.
10. Перелічіть чинники, що впливають на структуру галузевого ринку.

Тема 2. Узагальнені ринкові структури

1. Які особливості досконалої конкуренції?
2. Охарактеризуйте ринкову структуру та її основні риси. Який вплив віддачі від масштабу на рівновагу? Поясніть ціноутворення на рівні граничних витрат і його вплив на суспільний добробут. Визначте сутність поняття "монополія".
3. Які існують види монополій? Визначте суспільні витрати існування монополії.
4. Що таке "монополізація ринку" та як вона пов'язана зі втратами суспільного добробуту?
5. Поясніть, які виникають наслідки для суспільства в результаті обмеження цін на продукцію монополіста.
6. Назвіть проблеми вимірювання монопольної влади, охарактеризуйте переваги й недоліки різних підходів.

Тема 3. Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів

1. Охарактеризуйте модель Курно.
2. Охарактеризуйте конкуренцію в обсязі випуску.
3. Як впливає кількість фірм на добробут?
4. Охарактеризуйте модель із неоднорідними фірмами.
5. Охарактеризуйте модель Бертрана. Поясніть цінову конкуренцію. Обґрунтуйте існування рівноваги.
6. Які умови ціноутворення, вищого від граничних витрат?
7. Охарактеризуйте сутність моделі домінуючої фірми Форхаймера. Які умови реалізації домінування?
8. Порівняйте статичне й динамічне ціноутворення.

Тема 4. Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання

1. Перелічіть заходи концентрації.
2. Які існують індекси концентрації?
3. У чому полягають особливості бар'єрів входу в галузь?
4. У чому особливість блокованого утриманого та відкритого входу в галузь?
5. Як здійснюють ціноутворення й ринкові сигнали?
6. У чому полягає сутність злиття?
7. Назвіть види економічних об'єднань.
8. Охарактеризуйте горизонтальне та вертикальне злиття.
9. У чому полягає контроль за злиттям із боку держави?
10. Які причини поглинань? Назвіть мету та засоби поглинань.

Тема 5. Науково-дослідницькі й конструкторські розробки

1. У чому полягає сутність поняття "інновації"?
2. Яка існує класифікація процесу інновацій?
3. Охарактеризуйте рівноважний і суспільно оптимальний рівень НДКР.
4. Назвіть особливість гіпотези Шумпетера.
5. У чому полягає кооперація у сфері НДКР?
6. Дайте визначення поняття "патент".
7. Перелічіть критерії й типи патентного захисту розробок.
8. Розкрийте сутність ліцензування й субсидування інновацій.

Тема 6. Цінова політика

1. У чому полягає сутність цінової дискримінації?
2. Назвіть основні типи дискримінаційної політики.
3. Охарактеризуйте сезонне ціноутворення.
4. Дайте визначення поняття "міжчасова цінова дискримінація".
5. Яка особливість просторової цінової дискримінації?
6. Які існують моделі ціноутворення?
7. Дайте визначення поняття "дворівневі тарифи".
8. Охарактеризуйте нерівномірне ціноутворення, систему накопичувальних знижок.
9. У чому полягає облік сезонного чинника в цінах, його вплив на доходи?

Тема 7. Вплив реклами на ринок

1. У чому полягає вплив реклами на ринок?
2. У чому виявляється зв'язок рівня реклами та рівня цін?
3. Як реклама впливає на суспільний добробут?
4. Розкрийте сутність поняття "інформативна реклама".
5. Який суспільно оптимальний рівень реклами?
6. Назвіть основні методи реклами.
7. Як реклама впливає на якість продукту?
8. Які існують методи державного регулювання рекламної діяльності?

Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції

1. Перелічіть основні показники якості товару.
2. Як державна політика вирішує проблему надання достовірної інформації про якість пропонованих товарів на ринку?
3. Перелічіть методи державної політики, які застосовують в Україні.
4. Охарактеризуйте модель Хотеллінга.
5. У чому полягають гарантії якості товару?
6. Дайте визначення поняттям "ДСТУ", "сертифікація".
7. У чому полягає сутність "Закону про захист споживачів"?
8. Назвіть основні ринкові сигнали.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Теми	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"	Лекція проблемного характеру з питання "Економіка галузевих ринків"; робота в малих групах; презентація результатів; банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Узагальнені ринкові структури	Міні-лекція з питання "Узагальнені ринкові структури"; банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	Лекція проблемного характеру з питання "Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів"; робота в малих групах; презентація результатів; банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	Міні-лекція з питання "Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання"; робота в малих групах; презентація результатів; банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Науково-дослідницькі й конструкторські розробки	Міні-лекція з питання "Науково-дослідницькі й конструкторські розробки"; робота в малих групах; презентація результатів; банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Цінова політика	Лекція проблемного характеру з питання "Цінова політика галузевих ринків"; банки візуального супроводу
<i>Тема 7.</i> Вплив реклами на ринок	Міні-лекція з питання "Вплив реклами на ринок"; банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Проблема асиметричності інформації про якість продукції	Лекція проблемного характеру з питання "Асиметричності інформації про якість продукції"; банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначають не тільки за методикою та технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок у вирішенні конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають разом із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладають. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною наповненістю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, переважно, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше за 10 – 15 хвилин і їх використовують для того, щоб стисло повідомити нову інформацію всім слухачам. Міні-лекції часто застосовують як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформацію надають по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовують інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками й поглядами учасників щодо цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою та змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі над темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – це метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити та здійснити їхню селекцію.

Презентації – це виступи перед аудиторією, що використовують для подання певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовують, із метою досягнення консенсусу в експертних оцінках, він передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. У разі вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розподіляють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють та ухвалюють управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертну групу може бути розподілено за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що спирається на використання спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, приймати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання цього методу є розвиток системного мислення студентів, їхніх здібностей до планування, формування вмінь розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, приймати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Теми навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
Тема 2. Узагальнені ринкові структури	Семінарське заняття. Тема: "Узагальнені ринкові структури"	Семінари-дискусії; презентації

1	2	3
Тема 4. Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	Завдання. Прийняття рішень щодо становлення загальнопланетарного науково-інформаційного простору з використанням методу аналізу ієрархії	Робота в малих групах; мозкові атаки; метод Дельфі
Тема 6. Цінова політика	Семінарське заняття. Тема: "Цінова політика"	Семінари-дискусії; презентації
Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції	Завдання. Експертне оцінювання ролі та дії держави в підвищенні якості продукції	Робота в малих групах; мозкові атаки

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів урахує види занять, які, згідно із програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять та оцінюють за сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що здійснюють з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль, він має на меті *інтегроване* оцінювання результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводять у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять у таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;
перевірка есе на задану тематику;
проведення поточного тестування;
проведення письмової контрольної роботи;
експрес-опитування;
проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль із цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводять як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводять у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – це форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводять як контрольний захід.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань здійснюють за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію із практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, здійснення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретне завдання ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової частини зменшує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно із графіком навчального процесу. Якщо якусь із вимог не буде виконано, то бали буде знижено.

Поточний тестовий контроль проводять два рази на семестр. Тест містить запитання одиничного та множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмову контрольну роботу проводять два рази на семестр та містить практичні завдання різного рівня складності, відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина й міцність знань, рівень мислення, уміння систематизувати знання за окремими темами, уміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички та прийоми у виконанні практичних завдань, уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність давати критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань;

уміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подання матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок здійснення підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль за знаннями та компетентностями студентів з навчальної дисципліни здійснюють на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни й передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу загалом, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності до творчого використання накопичених знань, уміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, передбачених кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається з п'яти практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці й дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента та рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить одне стереотипне, два діагностичних та два евристичних завдання, які оцінюють, відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету, відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, набраних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю, відповідно до змістового модуля, упродовж семестру, у сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Студента слід **уважати атестованим**, якщо сума балів, набраних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюють у балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховують, – 25 балів) і проставляють у відповідній графі *екзаменаційної відомості обліку успішності*.

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни розраховують з урахуванням балів, набраних під час екзамену, та балів, набраних під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр становить: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заносять у *залікову відомість обліку успішності* навчальної дисципліни. У разі набрання менше за 60 балів студент обов'язково складає залік після закінчення екзаменаційної сесії

у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше від двох тижнів після початку семестру. У разі повторного набрання менше за 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймає рішення, відповідно до чинного законодавства: якщо "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Зразок екзаменаційного білета
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ Форма № Н-5.05
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Семена Кузнеця

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
Напрямок підготовки 6.030501, Семестр 7
Навчальна дисципліна "Економіка галузевих ринків"

Екзаменаційний білет № 1

Завдання 1 (стереотипне). Визначити поняття галузевий ринок, монополія, монопсонія.

Завдання 2 (діагностичне). Показники ринкової влади та формули, за якими їх обчислюють:

	Бухгалтерський	_	Нормальний
1) коефіцієнт Бейна	а) $BI = \frac{\text{прибуток}}{\text{Власний капітал фірми}}$		прибуток
2) коефіцієнт Лернера	б) $L = (P - MC) / P$		
3) коефіцієнт Тобіна	в) $q = P / C$		

Завдання 3 (діагностичне). У чому полягають особливості бар'єрів входу в галузь. Витрати на вхід, безповоротні витрати.

Завдання 4 (евристичне). Статутний капітал компанії – 250 млн грн. Обумовлений прибуток, що підлягає розподілу між акціонерами, становить

29 млн грн. Випущено 4 млн акцій. Сформована ставка банківського відсотка – 12 %.

Визначте:

- а) яка номінальна вартість акцій;
- б) який очікуваний розмір дивіденду;
- в) який зразковий курс акції;
- г) яка величина установчого прибутку при продажі 85 % акцій?

Завдання 5 (евристичне). У таблиці наведено дані про загальні витрати підприємства на виробництво продукції. Визначте величини всіх сукупних, середніх і граничних витрат. Побудуйте криві середніх сукупних, середніх змінних, середніх постійних і граничних витрат.

Таблиця

Загальні витрати підприємства

Обсяг виробництва виробів за одиницю часу	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Загальні витрати, грош. од.	50	90	112	128	140	154	170	190	213	244	290	358

Затверджено на засіданні кафедри політичної економії ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Протокол № ___ від "___" _____ 20__ р.

Зав. кафедри _____
(підпис)

Екзаменатор _____
(підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, округлених до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для вирішення завдання. Тому окремі завдання та етапи їхнього вирішення оцінюють відокремлено один від одного таким чином:

1. Кожне завдання передбачає володіння студентом у визначеному ступені практичними, теоретичними, аналітичними та науковими компетентностями.

2. У межах володіння відповідними компетентностями кожне завдання оцінюють певною сумою балів, відповідно до рівня їхньої складності, сумарна кількість яких становить 100 балів, відповідно до кваліфікаційних вимог до спеціалістів усіх спеціальностей.

Завдання 1 – 5 балів. ЕГР 1.

Показав здобуті теоретичні знання з визначеної теми, може їх використати під час вирішення практичних завдань:

2 бали – методично правильний підхід до аналізу галузевих ринків;

2 бали – наведено визначення показників і категорій, використаних під час вирішення завдань;

1 бал – охайність виконання завдання.

Завдання 2 – 7 балів. ЕГР 2.

Показав здобуті теоретичні знання з визначеної теми і здібності до аналізу економічних процесів, може їх використати під час вирішення практичних завдань та робити висновки як теоретичного, так і практичного характеру:

2 бали – відповідь на завдання повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення;

2 бали – уміє використовувати методи порівняльного аналізу національних соціально-економічних моделей розвитку, використаних під час вирішення завдань;

2 бали – обґрунтовано висновки щодо процесів, які аналізують, сформовано відмінності у структурі, ефективності та розвитку;

1 бал – охайність виконання завдання.

Завдання 3 – 8 балів. ЕГР 3.

Показав здобуті теоретичні знання з визначеної теми і здібності до аналізу економічних процесів, може їх використати під час вирішення практичних завдань та робити висновки як теоретичного, так і практичного характеру. Робить узагальнення та може їх обґрунтувати:

2 бали – відповідь на завдання повна, правильна, логічна;

2 бали – відповідь містить аналіз, систематизацію, узагальнення;

2 бали – зв'язок теоретичного матеріалу із проблемами України;

1 бал – обґрунтовано висновки щодо процесів, які аналізують;

1 бал – охайність виконання завдання.

Завдання 4 – 9 балів. ЕГР 3.

Показав здобуті теоретичні знання з визначеної теми й аналітичні компетентності: здібності до аналізу економічних процесів і висновків як теоретичного, так і практичного характеру. Може робити узагальнення з їхнім обґрунтуванням та пристосувати теоретичні положення до практичних проблем сучасності:

2 бали – методично правильний розрахунок показників (подано вирішення завдань, показано хід вирішення, наведено формули розрахунків усіх показників);

2 бали – наведено визначення показників та категорій, використаних під час вирішення завдань;

3 бали – арифметично правильний розрахунок економічних показників;

1 бал – обґрунтовано висновки щодо процесів, які аналізують;

1 бал – охайність виконання завдання.

Завдання 5 – 11 балів. ЕГР 4.

Володіє теоретичними та практичними навичками в аналізі й узагальненні економічних процесів, може пов'язувати теоретичні положення із практичними проблемами сучасності, визначати напрями вдосконалення процесів та вирішення проблем:

3 бали – методично правильний розрахунок показників (подано вирішення завдань, показано хід вирішення, наведено формули розрахунків усіх показників);

3 бали – уміє використовувати метод порівняльного аналізу національних соціально-економічних моделей розвитку, використаних під час вирішення завдань;

3 бали – обґрунтовано висновки щодо процесів, які аналізують, сформовано відмінності у структурі, ефективності та розвитку;

1 бал – зв'язок теоретичного матеріалу із проблемами України;

1 бал – охайність виконання завдання.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 11.1.

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання		Оцінювання рівня сформованості компетентностей		
					Форми контролю	Максимальний бал	
1	2	3	4		5	6	
Змістовий модуль 1. Основні категорії економіки галузевих ринків						28,5	
Здатність застосовувати загальнонаукові та специфічні методи дослідження і визначати сутність галузевого ринку	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Опанування теоретико-методичних основ пізнання економіки галузевих ринків; виявлення взаємозв'язку між цим курсом та іншими дисциплінами	Активна участь в обговоренні питань теми	0,5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 1 "Галузевий ринок: сутність та класифікація"	-	-
Здатність аналізувати ринкові структури та робити науково обґрунтовані висновки	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Узагальнені ринкові структури	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Опанування особливостей ринку досконалої конкуренції й ринку монополії та вирішення практичних завдань на визначення показників монопольної влади	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 2 "Аналіз процесу монополізації в Україні". Вирішення завдань	-	-
Здатність здійснювати порівняльний аналіз олігополістичних ринків однорідних і неоднорідних продуктів і робити науково обґрунтовані висновки	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Розгляд моделі Курно та визначення впливу кількості фірм на добробут; опанування моделі неоднорідних фірм	Поточна контрольна робота. Перевірка домашніх завдань	5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 3 "Модель Курно і сучасність". Вирішення завдань	-	-
	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	Робота на лекції	0,5

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
	5	СРС	2	Практичне заняття	Розгляд моделей цінової конкуренції та виявлення їхніх особливостей	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
			4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 4 "Модель "самогубного ціноутворення" домінуючої фірми". Вирішення завдань	–	–
		Ауд.	2	Лекція	Тема 3. Олігополістичні ринки однорідних продуктів та неоднорідних продуктів	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Розгляд просторових моделей, опанування сутності диференціації продукту та підходів до вимірювання ступеня його диференціації	Активна участь в обговоренні питань теми	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 4 "Модель послідовних дій". Вирішення завдань	–	–
Здатність аналізувати заходи концентрації та бар'єри входу в галузь	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Розгляд заходів і показників концентрації та засвоєння можливих бар'єрів входу в галузь	Перевірка домашніх завдань	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 5 "Ціноутворення та ринкові сигнали". Вирішення завдань	–	–
Здатність аналізувати горизонтальні та вертикальні злиття	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Опанування різних видів економічних об'єднань та типів злиття; розгляд причин ворожих поглинань	Поточна контрольна робота. Активна участь у виконанні практичних завдань	5
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел до теми "Варіанти боротьби з ворожими поглинаннями". Вирішення завдань	–	–
Змістовий модуль 2. Державне регулювання галузевих ринків							31,5
Здатність аналізувати вплив НДКР на розвиток галузевих ринків	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Науково-дослідницькі й конструкторські розробки	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Колоквіум за змістовим модулем 1	Колоквіум	6
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 7 "Патентний захист розробок в Україні"	–	–

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність аналізувати моделі ціноутворення та використовувати їх у практичній діяльності	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Цінова політика	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Опанування сутності й типів дискримінаційної політики та розгляд різних моделей ціноутворення	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 7 "Облік сезонного чинника в цінах, його вплив на доходи". Вирішення завдань	–	–
Здатність аналізувати вплив різних видів реклами на розвиток галузевих ринків	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Вплив реклами на ринок	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Опанування взаємозв'язку реклами й рівня цін та розгляд інформативної реклами	Активна участь в обговоренні питань теми	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 8 "Модифікація теореми Дорфмана – Штайнера для випадку олігополії". Вирішення завдань	–	–
Здатність аналізувати вплив різних видів реклами на розвиток галузевих ринків	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Вплив реклами на ринок	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Розгляд методів реклами та визначення впливу реклами на ринок	Перевірка домашніх завдань	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 9 "Реклама та якість продукту"	–	–
Здатність аналізувати вплив рівня якості товару на різних галузевих ринках	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Засвоєння моделей Хотеллінга та Акерлофа, розгляд проблеми асиметричності інформації про якість продукції	Поточна контрольна робота	3
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 10 "Модель ринку старих автомобілів". Вирішення завдань	–	–
Здатність аналізувати вплив ринкових сигналів на галузеві ринки	13	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції	Робота на лекції	0,5
			2	Практичне заняття	Опанування сутності ринкових сигналів та засвоєння видів і типів галузевої політики	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику; виконання СР 11 "Ціноутворення за Рамсею"	–	–

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
Здатність аналізувати ефективність різних видів та типів галузевої політики	14	Ауд	2	Практичне заняття	Вирішення ситуаційних завдань щодо видів та типів галузевої політики	Активна участь в обговоренні питань теми	2	
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 12 "Державне регулювання якості продукції". Вирішення завдань	–	–	
	15	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань	Поточна контрольна робота	3	
		СРС	4	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел на задану тематику. Виконання СР 13 "Аналіз антимонопольної політики в Україні". Вирішення завдань	–	–	
	Здатність аналізувати економіку галузевих ринків і робити обґрунтовані висновки	16	Ауд.	2	Практичне заняття	Колоквіум за змістовим модулем 2	Колоквіум	6
			СРС	4	Підготовка до занять	Повторення матеріалів змістового модуля 2	–	–
17		Ауд.	2	Практичне заняття	Написання есе	Перевірка есе	5	
		СРС	4	Підготовка до занять	Доопрацювання есе та підготовка до його захисту	–	–	
Усього за модулями						60		
Сесія	Ауд.	2	Передекзаменаційна консультація	Вирішення практичних завдань на різні теми, що входять до підсумкового контролю	Підсумковий контроль	40		
		2	Екзамен	Виконання завдань екзаменаційного білета				
		СРС	2	Підготовка до екзамену			Повторення матеріалів змістових модулів	
Усього годин	150	Загальна максимальна кількість балів із навчальної дисципліни				100		
із них								
<i>аудиторні</i>	68	45 %	<i>поточний контроль</i>			60		
<i>самостійна робота</i>	82	55 %	<i>підсумковий контроль</i>			40		

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Теми змістових модулів		Лекції	Активна участь в обговоренні теми	Домашнє завдання	Перевірка есе	Вирішення практичних завдань	Поточні КР	Колоквіум	Усього
ЗМ 1	<i>Тема 1.</i> Предмет і метод курсу "Економіка галузевих ринків"	0,5	0,5	-	-	-	-	-	1
	<i>Тема 2.</i> Узагальнені ринкові структури	0,5	-	-	-	2	-	-	2,5
	<i>Тема 3.</i> Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів	1,5	2	2	-	2	3	-	10,5
	<i>Тема 4.</i> Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання	1	-	2	-	2	3	-	8
ЗМ 2	<i>Тема 5.</i> Науково-дослідницькі й конструкторські розробки	0,5	-	-	-	-	-	6	6,5
	<i>Тема 6.</i> Цінова політика	0,5	-	-	-	2	-	-	2,5
	<i>Тема 7.</i> Вплив реклами на ринки	1	2	2	-	-	-	-	5
	<i>Тема 8.</i> Проблема асиметричності інформації про якість продукції	1	2	2	5	2	6	6	24
Усього		6,5	6,5	8	5	10	12	12	60

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістових модулів		Лекції	Активна участь в обговоренні теми	Домашнє завдання	Перевірка есе	Вирішення практичних завдань	Поточні КР	Колоквіум	Усього	
ЗМ 1	Тема 1	1 тиждень	0,5	0,5	-	-	-	-	1	
	Тема 2	2 тиждень	0,5	-	-	-	2	-	2,5	
	Тема 3	3 тиждень	0,5	-	2	-	-	3	-	5,5
		4 тиждень	0,5	-	-	-	2	-	-	2,5
		5 тиждень	0,5	2	-	-	-	-	-	2,5
	Тема 4	6 тиждень	0,5	-	2	-	-	-	-	2,5
		7 тиждень	0,5	-	-	-	2	3	-	5,5
ЗМ 2	Тема 5	8 тиждень	0,5	-	-	-	-	6	6,5	
	Тема 6	9 тиждень	0,5	-	-	-	2	-	2,5	
	Тема 7	10 тиждень	0,5	2	-	-	-	-	-	2,5
		11 тиждень	0,5	-	2	-	-	-	-	2,5
	Тема 8	12 тиждень	0,5	-	-	-	-	3	-	3,5
		13 тиждень	0,5	-	-	-	2	-	-	2,5
		14 тиждень	-	2	-	-	-	-	-	2
15 тиждень		-	-	-	-	-	3	-	3	
16 тиждень		-	-	-	-	-	-	6	6	
	17 тиждень	-	-	2	5	-	-	-	7	
Разом			6,5	6,5	8	5	10	12	12	60

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають, відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ імені С. Кузнеця (табл. 11.4).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносять до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Авдашева С. Б. Теория организации отраслевых рынков / С. Б. Авдашева, Н. М. Розанова. – Москва : Магистр, 1998. – 320 с.
2. Базилевич В. Разгосударствление естественных монопольных структур в Украине / В. Базилевич, Р. Филюк // Экономика Украины. – 2002. – № 3. – С. 35–40.
3. Бриль М. С. Витрати виробництва і теорія фірми з курсу "Мікроекономіка" : текст лекції / М. С. Бриль. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2002. – 31 с.
4. Вехи экономической мысли. Теория отраслевых рынков. В 6-ти т. Т. 5 / под ред. А. Слуцкого. – Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2003. – 669 с.
5. Вурос А. Экономика отраслевых рынков / А. Вурос, Н. Розанова. – Москва : ТЭИС, 2000. – 244 с.
6. Гильмундинов В. М. Экономика отраслевых рынков : учеб. пособ. / В. М. Гильмундинов. – В 2-х ч. Ч. I. – Новосибирск : Изд. НГТУ, 2005. – 80 с.

7. Кабраль Луис М. Б. Организация отраслевых рынков / М. Б. Кабраль Луис ; пер. с англ. А. Д. Шведа. – Минск : Новое знание, 2003. – 356 с.

8. Касич С. П. Экономические приложения теории игр в задачах и упражнениях по курсу "Теория отраслевых рынков" : учеб. пособ. / С. П. Касич ; под ред. Гильмундинова В. М. – Новосибирск : Изд-во НГТУ, 2003. – 91 с.

9. Новікова Т. В. Визначення ціни та обсягу виробництва в умовах чистої монополії з курсу "Мікроекономіка" : текст лекції / Т. В. Новікова. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2002. – 11 с.

10. Тироль Ж. Рынки и рыночная власть: теория организации промышленности / Ж. Тироль. В 2-х т. Т. 1 – Санкт-Петербург : Экономическая школа, 2000 (Tirole J. The Theory of Industrial Organization. MIT Press, 1988). – 376 с.

11. Українська Л. О. Мікроекономіка: основи ринкової поведінки : навч. посіб. / Л. О. Українська, М. В. Куркін. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2000. – 91 с.

12. Шерер Ф. Структура отраслевых рынков / Ф. Шерер, Д. Росс. – Москва : Инфра-М, 1997. – 312 с.

12.2. Додаткова

13. Борисенко З. Умовия економічної конкуренції в Україні / З. Борисенко // Економіка України. – 2002. – № 10. – С. 4–9.

14. Дубянская Г. Ю. Дифференциация заработной платы: хронология, динамика, проблемы (1991 – 2001 гг.) / Г. Ю. Дубянская // Вестник Московского Университета. Серия "Экономика". – 2003. – № 2. – С. 12–41.

15. Дяченко Я. Проблеми регулювання збалансованого попиту і пропозиції щодо сировинних ресурсів / Я. Дяченко // Економіка України. – 2002. – № 2. – С. 5–9.

16. Економічна теорія : посіб. вищої школи / Є. М. Воробйов та ін. ; за заг. ред. Є. М. Воробйова. – Київ ; Харків : Карвін, 2001. – 704 с.

17. Емцов Р. Г. Микроэкономика : учебник / Р. Г. Емцов, М. Ю. Лукин ; под общ. ред. А. В. Сидоровича. – 2-е изд. – Москва : Изд-во "Дело и Сервис", 1999. – 317 с.

18. Задания и тесты для проверки знаний по курсу "Микроэкономика" для студентов всех специальностей всех форм обучения / сост.

В. Ю. Кривобок, С. В. Лукашов, А. А. Пономаренко. – Харьков : ХГЭУ, 1999. – 40 с.

19. Костусев О. Конкуренція і монополія в їх історичній динаміці / О. Костусев // Економіст. – 2003. – № 5. – С. 86–90.

20. Микроэкономика : учебник : в 2-х т. / В. В. Гальперин, С. М. Игнатъев, В. И. Моргунов ; общ. ред. В. М. Гальперина. – Санкт-Петербург : "Эконом. школа", 1999. – Т. 1. – 348 с. ; т. 2. – 503 с.

21. Симкина Л. Г. Микроэкономика : [учебник] / Л. Г. Симкина, Б. В. Корнейчук. – Санкт-Петербург : Питер, 2002. – 463 с.

22. Степаненко Н. О. Ринок досконалої конкуренції з курсу "Мікроекономіка" : текст лекції / Н. О. Степаненко. – Харків : Вид. ХДЕУ, 2002. – 11 с.

23. Тарануха Ю. В. Микроэкономика (в структурно-логических схемах) : учеб.-метод. пособ. / Ю. В. Тарануха ; под общ. ред. А. В. Сидоровича. – Москва : Дело и сервис, 2002. – 303 с.

24. Тигова Т. Н. Микроэкономика : краткий курс лекций / Т. Н. Тигова. – 2-е изд., испр. – Киев : МАУП, 2000. – 65 с.

25. Філінков О. Розміри підприємства і собівартість продукції / О. Філінков // Економіка України. – 2003. – № 2. – С. 42–46.

12.3. Інформаційні ресурси

26. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

12.4. Методичне забезпечення

27. Кулешова Н. В. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків" [Електронний ресурс] / Н. В. Кулешова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754>.

28. Кулешова Н. В. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків : опорний конспект [Електронний ресурс] / Н. В. Кулешова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754>.

29. Кулешова Н. В. Тестові завдання з навчальної дисципліни "Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків" [Електронний ресурс] / Н. В. Кулешова. – Режим доступу : <http://www.ikt.hneu.edu.ua/course/view.php?id=1754>.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Структура складових частин професійних компетентностей із навчальної дисципліни "Економіка галузевих ринків" за Національною рамкою кваліфікацій України

Складові частини компетентності, яку формують у межах теми	Мінімальний досвід	Знання	Уміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Предмет і методи курсу "Економіки галузевих ринків"					
Здатність визначати сутність економіки галузевих ринків, основних підходів до її аналізу	Здатність надавати характеристику галузевих ринків	Знання основних характеристик та історичних періодів розвитку процесів глобальних проблем	Давати характеристику сутності чинників, форм вияву, формулювати особливості галузевих ринків	Зрозуміло й недвозначно повідомляти про власні висновки, а також знання та пояснення, що їх обґрунтовують	Відповідальність за точне визначення сутності економіки галузевих ринків
Тема 2. Узагальнені ринкові структури					
Уміння аналізувати закономірності та тенденції економіки галузевих ринків людства, класифікувати типи проблем їхнього розвитку	Сутність та принципи економіки галузевих ринків	Знання закономірностей та тенденцій економіки галузевих ринків	Класифікувати типи галузевих ринків	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних із формуванням сучасного галузевих ринків	Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо тенденцій проблем розвитку галузевих ринків

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Олігополістичні ринки однорідних та неоднорідних продуктів					
Здатність визначати сутності та значення, цілі олігополістичних ринків	Поняття "олігополія"	Розуміння механізму роботи олігополістичного ринку	Здійснювати аналіз механізму роботи галузевих ринків	Презентувати результати аналізу механізму роботи галузевих ринків	Самостійно приймати ефективні рішення щодо вибору варіанта державного регулювання розвитку галузевих ринків та адекватність обраного варіанта
Тема 4. Концентрація, бар'єри входу в галузь, злиття й поглинання					
Уміння використовувати чинники розвитку галузевих ринків під час аналізу особливостей функціонування економіки галузевих ринків	Сутність чинників галузевих ринків	Знання природи галузевих ринків, еволюції напрямів їхнього розвитку	Давати характеристику сутності чинників галузевих ринків, форм вияву ринків однорідних та неоднорідних продуктів; формулювати особливості галузевих ринків економіки	Професійно формулювати особливості функціонування галузевих ринків економіки	Відповідальність за точне визначення проблем, пов'язаних із особливостями функціонування галузевих ринків та чинників, що впливають на них
Тема 5. Науково-дослідницькі й конструкторські розробки					
Здатність характеризувати ключові проблеми економічного розвитку за допомогою цивілізаційного вимірювання глобальних економічних процесів	Визначення ключових проблем розвитку галузевих ринків, урахування цивілізаційний підхід	Знання принципів цивілізаційного вимірювання розвитку галузевих ринків	Аналізувати ключові проблеми економічного розвитку за допомогою цивілізаційного вимірювання економічних процесів	Презентувати результати аналізу ключових глобальних проблем економічного розвитку	Самостійно досліджувати принципи цивілізаційного вимірювання розвитку галузевих ринків і відповідати за коректність та адекватність висновків і рекомендацій

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Цінова політика					
Здатність аналізувати процеси управління економічною діяльністю регіонів, галузей, міжгалузевих комплексів	Сутність, особливості та основні характеристики національного виробництва	Принципи організації процесів управління економічною діяльністю регіонів, галузей, міжгалузевих комплексів	Розробляти стратегічні заходи для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів, послуг, підприємств, галузей, міжгалузевих комплексів	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних із міжнародними стратегіями співробітництва в сучасних умовах	Подавати результати виконаних самостійно або у складі колективу досліджень щодо тенденцій розширення галузевих ринків
Тема 7. Вплив реклами на ринок					
Здатність характеризувати фінансові кризи та їхній вплив на економіку галузевих ринків	Визначення причин виникнення фінансових криз; поняття основних інструментів інформації в економіці галузевих ринків	Знання механізму та інструментарію рекламної діяльності в регулюванні економікою галузевих ринків	Давати основні характеристики методам реклами та їхнього впливу на розвиток галузевих ринків	Показувати результати дослідження проблем, пов'язаних із кризовими явищами в економіці галузевих ринків	Самостійно досліджувати вплив фінансових криз на економіку галузевих ринків і відповідати за коректність та адекватність висновків і рекомендацій
Тема 8. Проблема асиметричності інформації про якість продукції					
Здатність аналізувати шляхи вирішення проблем розвитку економіки галузевих ринків	Поняття проблем асиметричності інформації про якість продукції економіки галузевих ринків	Розуміння проблем асиметричності інформації про якість продукції галузевих ринків	Здатність визначати проблеми асиметричності інформації про якість продукції галузевих ринків	Презентувати результати аналізу проблем асиметричності інформації про якість продукції галузевих ринків	Самостійно приймати ефективні рішення щодо вибору альтернативного варіанта використання методів регулювання якості продукції та відповідати за коректність та адекватність обраного варіанта

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	8
4. Структура навчальної дисципліни.....	11
5. Теми та плани семінарських занять.....	12
6. Теми практичних занять	14
6.1. Приклади типових практичних завдань до тем	15
7. Самостійна робота.....	17
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	19
8. Індивідуально-консультативна робота	22
9. Методи навчання	23
10. Методи контролю	26
11. Розподіл балів, які отримують студенти	33
12. Рекомендована література.....	40
12.1. Основна	40
12.2. Додаткова	41
12.3. Інформаційні ресурси.....	42
12.4. Методичне забезпечення	42
Додатки.....	43

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЕКОНОМІКА ГАЛУЗЕВИХ РИНКІВ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
051 "Економіка" першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Пивавар** Ірина Володимирівна
Шифріна Надія Ігорівна

Відповідальний за видання *О. Є. Попов*

Редактор *О. Г. Доценко*

Коректор *О. Г. Доценко*

План 2017 р. Поз. № 181 ЕВ. Обсяг 47 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*